

Wat is de Relatie tussen de Gezinssamenstelling en het Mediagebruik van
Basisschoolkinderen?

Angela Hoogers (5754526)

Lotte S. Hamers (4167457)

Meike van der Velden (5871115)

Nienke Harbers (5856817)

Universiteit Utrecht

Groepsnummer: 1

Cursus: Thesis Pedagogische Wetenschappen

Cursuscode: 200600042

Docent: Helen G. M. Vossen

Inleverdatum: 20-06-2016

Samenvatting

Doel: Door de snelle opkomst van elektronische media is het mediagebruik van kinderen de afgelopen jaren toegenomen. Mogelijk speelt de directe omgeving, waaronder het gezin, een rol in het mediagebruik van kinderen. In dit onderzoek is daarom gekeken naar de relatie tussen de gezinssamenstelling en het mediagebruik van kinderen tussen de 4 en 12 jaar. Daarnaast is onderzocht of de gezinssamenstelling in relatie staat met blootstelling aan gewelddadige media-inhoud. **Methode:** De data is verzameld bij 301 ouders met een kind op de basisschool aan de hand van een online vragenlijst. De gegevens zijn geanalyseerd aan de hand van een hiërarchische regressieanalyse en covariantieanalyse. **Resultaten:** Er is gebleken dat de geboortepositie van het kind een significante positieve relatie heeft met het mediagebruik van kinderen. Daarnaast blijkt leeftijd een significante positieve relatie te hebben met zowel het mediagebruik van kinderen als blootstelling aan gewelddadige media-inhoud. Het aantal brusjes in het gezin, de geslachtssamenstelling van het gezin en het aantal ouders in het gezin blijken daarentegen niet significant gerelateerd te zijn aan mediagebruik en blootstelling aan gewelddadige media-inhoud. **Conclusie:** Uit dit onderzoek blijkt dat de gezinssamenstelling niet van grote invloed is op het mediagebruik van basisschoolkinderen. Aanbevelingen voor vervolgonderzoek worden besproken.

Zoekwoorden: media, mediagebruik, kinderen, gezin, gezinssamenstelling, geboortepositie, geslachtsamenstelling, burgerlijke staat, aantal broers en zussen

Abstract

Aim: The media use of children increased over the past few years due to fast growing presence of electronic media devices. Possibly the direct environment, including the family structure, has an impact on the media use of children. Therefore, this study focuses on the relationship between the family structure and the media use of children between 4 and 12 years old. Additionally, the family structure in relation to exposure of violent media is investigated. **Method:** In this study, a sample of 301 parents of preschool children participated by responding to an online questionnaire. The data was analyzed by a hierarchical regression analysis and a covariance analysis. **Results:** The results showed that birth position of the child is significantly positively related to media-use of children. Furthermore, age turns out to be significantly positively related to the media-use of children and to the exposure to violent media. Number of siblings, sex of the siblings and the number of parents in a family however, showed no significant relationship with media use and exposure to violent media. **Conclusion:** From this research can be concluded that family structure has only a limited influence on media use by preschool children. Recommendations for future research are discussed.

Keywords: media, media-use, children, family, family-structure, birth position, sex composition, marital status, siblings

De Relatie tussen de Gezinsamenstelling en het Mediagebruik van Basisschoolkinderen

Door de snelle opkomst van informatie- en communicatietechnologieën maakt elektronische media tegenwoordig een belangrijk deel uit van het leven van een kind (Gentile & Walsh, 2002). Met elektronische media worden ook wel televisie, computer, game en touchscreen bedoeld (Lee, Bartolic, & Vandewater, 2009; Nikken & Schols, 2015). De afgelopen jaren is het mediagebruik van jonge kinderen dan ook toegenomen (Nikken, 2013; Pijpers, Nikken, & Koenen, 2014; Roberts & Foehr, 2008). Zo blijkt uit recent onderzoek dat praktisch elk kind thuis de mogelijkheid heeft tot het gebruik van media (Nikken & Schols, 2015).

Door deze toename in mediagebruik onder kinderen, is er veel onderzoek gedaan naar de invloed van media op de ontwikkeling van kinderen. Hieruit blijkt dat media zowel positieve als negatieve effecten heeft (Lee et al., 2009; O’Keeffe & Clarke-Pearson, 2011). Enerzijds draagt media bij aan de cognitieve en sociale ontwikkeling van kinderen en dient het als vermaak (Anderson et al., 2001; Hofferth, 2011; Krcmar, Grela, & Lin, 2007). Anderzijds leidt media volgens sommige onderzoekers tot lagere schoolprestaties (Möble, Kleimann, Rehbein, & Pfeiffer, 2010), aandachtsproblemen (Swing, Gentile, Anderson, & Walsh, 2010), en zou geweld in de media agressief gedrag uitlokken (Bijvank, 2008; Huesmann, 2007; Markx, 2014; Strasburger, Jordan, & Donnerstein, 2010; Villani, 2001).

Vanwege het feit dat media verschillende invloeden kan hebben, is het van belang om te kijken welke factoren een rol spelen in het mediagebruik van kinderen (Nikken & Schols, 2015). Een belangrijke factor hierin zou de directe omgeving van het kind, zoals het gezin, kunnen zijn (Tak, Bosch, Begeer, & Albrecht, 2014; Valkenburg & Peter, 2013). Dit idee past binnen de ecologische theorie van Bronfenbrenner (1979). Deze theorie stelt dat de ontwikkeling van een kind plaatsvindt door middel van wederkerige interacties met verschillende systemen, waaronder het microsysteem. Dit microsysteem bestaat volgens Bronfenbrenner uit de directe omgeving van het kind. Onderdeel van het microsysteem is het gezinssysteem, welke bestaat uit de relaties en interacties die het kind heeft met het gezin (Lauricella, Wartella, & Rideout, 2015; Warren, 2005). Vanuit dit perspectief gekeken zou het gezin een invloed kunnen hebben op het mediagebruik van kinderen.

Ook de sociale leertheorie van Bandura (1971) kan een verklaring bieden voor de rol van het gezin in het mediagebruik van kinderen. Deze theorie stelt dat kinderen leren door gedragingen en houdingen van anderen te observeren en imiteren (Lauricella et al., 2005). Mogelijk nemen kinderen daarom het mediagedrag van andere gezinsleden, zoals ouders, broertjes en zusjes, over.

Hoewel het gezin volgens bovenstaande theorieën een invloed heeft op het gedrag en de ontwikkeling van kinderen, is er nog maar in beperkte mate gekeken naar de

invloed van het gezin op het mediagebruik van kinderen. Het is in het huidige tijdperk van maatschappelijk belang om erachter te komen of de gezinssamenstelling in relatie staat met blootstelling aan mediagebruik. Zeker omdat verschillende soorten media elkaar in een snel tempo opvolgen en media door sommige onderzoekers wordt gerelateerd aan negatieve uitkomsten (Bijvank, 2008; Duggan & Brenner, 2013; Huesmann, 2007; Markx, 2014; Mößle et al., 2010; Strasburger et al., 2010; Swing et al., 2010; Villani, 2001). Met gezinssamenstelling wordt ook wel de familiestructuur bedoeld (Arnett & Hughes, 2012), waarbij gedacht kan worden aan gezinskenmerken als het aantal brusjes (broers en zussen) in het gezin, de geboorteplaats van een kind in het gezin, de geslachtssamenstelling van het gezin en het aantal ouders in een gezin. Mocht een bepaalde gezinssamenstelling ervoor zorgen dat kinderen meer media gebruiken of vaker worden blootgesteld aan schadelijke media-inhoud, dan kan dit belangrijke implicaties hebben voor het beleid en zorgen voor bewustwording bij ouders. Als blijkt dat er een relatie bestaat, zouden onderzoekers deze relatie verder kunnen uitdiepen en mogelijk effectieve interventies kunnen ontwerpen voor de specifieke risicogroep.

Het bovenstaande leidt tot de volgende onderzoeksvraag: "Wat is de relatie tussen de gezinssamenstelling en het mediagebruik van basisschoolkinderen?" In dit onderzoek wordt de gezinssamenstelling gedefinieerd aan de hand van vier gezinskenmerken: het aantal brusjes in het gezin, de geboorteplaats van een kind in het gezin, de geslachtssamenstelling van het gezin en het aantal ouders in een gezin. Daarnaast worden met media communicatiemiddelen en bronnen van informatie bedoeld (Huesmann & Taylor, 2006), waarbij gekeken zal worden naar de meest gebruikte typen media door basisschoolkinderen: de televisie, spelcomputer, touchscreen en computer (Lee et al., 2009). Onder mediagebruik wordt het aantal uur per dag dat kinderen gebruikmaken van media verstaan, en de mate waarin kinderen worden blootgesteld aan gewelddadige media-inhoud. Er wordt in dit onderzoek specifiek gekeken naar blootstelling aan gewelddadige media-inhoud, omdat dit volgens de bestaande literatuur een relatie zou kunnen hebben met de gezinssamenstelling (Bijvank, 2008; Markx, 2014; Strasburger et al., 2010). De hoofdvraag is ingedeeld in vier deelvragen aan de hand van de vier bovengenoemde gezinskenmerken.

De eerste deelvraag luidt als volgt: "Wat is de relatie tussen het aantal brusjes in het gezin en het mediagebruik van kinderen?" Brusjes blijken een belangrijke rol te spelen in de socialisatie en ontwikkeling van kinderen (Davies & Gentile, 2012). Echter is er beperkt onderzoek gedaan naar het aantal brusjes in relatie tot het mediagebruik van kinderen. Een enkel onderzoek wijst uit dat families met brusjes meer media gebruiken dan families met maar één kind (Davies & Gentile, 2012). Daarnaast blijkt dat de aanwezigheid van brusjes de kans op het kijken van televisie vergroot (Hardy et al., 2006). Op basis hiervan zijn de volgende hypothesen opgesteld:

Hypothese 1 (H1): Er is sprake van een positieve relatie tussen het aantal brusjes in het gezin en het mediagebruik van kinderen.

Hypothese 2 (H2): Er is sprake van een positieve relatie tussen het aantal brusjes in het gezin en blootstelling aan gewelddadige media-inhoud.

De tweede deelvraag waarnaar onderzoek gedaan zal worden luidt: "Wat is de relatie tussen de geboortepositie van een kind in het gezin en het mediagebruik van kinderen?" Met geboortepositie wordt de rang van het kind in het gezin bedoeld. Uit onderzoek blijkt dat de oudste kinderen in een gezin door hun ouders strenger in de gaten worden gehouden dan de kinderen in het gezin die later in de rij worden geboren (Barkin et al., 2006). Wellicht hebben jongere kinderen daarom eerder de mogelijkheid om meer media te gebruiken. Daarnaast blijken jongere kinderen bepaald gedrag te leren van een oudere broer en/of zus en komen ze door hen eerder in aanraking met media (Brouwer et al., 2011; Teuwen, De Grooff, & Zaman, 2012; Yalcin, Tugrul, Nacar, Tuncer, & Yurdakok, 2002). Echter is deze media vaak nog niet geschikt voor jongere kinderen, omdat het gewelddadige inhoud bevat (Plowman, Stevenson, McPake, Stephen, & Adey, 2011). Op basis hiervan zijn de volgende hypothesen opgesteld:

Hypothese 3 (H3): Er is een positieve relatie tussen de geboortepositie van een kind in het gezin en het mediagebruik van kinderen.

Hypothese 4 (H4): Er is een positieve relatie tussen de geboortepositie van een kind in het gezin en blootstelling aan gewelddadige media-inhoud.

De derde deelvraag luidt als volgt: "Wat is de relatie tussen de geslachtssamenstelling van het gezin en het mediagebruik van kinderen?" Bij de geslachtssamenstelling wordt gekeken naar de samenstelling van het aantal jongens en meisjes in het gezin (Conley, 2000). Onderzoek heeft al meerdere keren aangetoond dat de geslachtssamenstelling een belangrijke invloed kan hebben, onder andere op crimineel gedrag, sociale vaardigheden en lichamelijke beweging (Bagley, Salmon, & Crawford, 2006; Downey & Condon, 2004; Fagan & Najman, 2003). Zo blijkt bijvoorbeeld het hebben van zusjes een positievere invloed te hebben op het ontwikkelen van sociale vaardigheden dan het hebben van broertjes. De geslachtssamenstelling zou op eenzelfde manier van invloed kunnen zijn op het mediagebruik van kinderen.

Uit onderzoek blijkt dat zowel jongens als meisjes in aanwezigheid van broers meer mannelijk gedrag gaan vertonen (Rust, Golombok, Hines, Johnston, & Golding, 2000). Gekeken vanuit de sociale leertheorie (1971) zou dit betekenen dat jongens en meisjes hun broer eerder zien als rolmodel en zijn gedrag imiteren. Jongens blijken over het algemeen meer media te gebruiken dan meisjes (Roberts, 2000), waardoor broers en zussen mogelijk dit gedrag overnemen en ook meer media gaan gebruiken. Daarentegen blijken jongens minder beïnvloed te worden door meisjes en minder snel vrouwelijke modellen te imiteren (Fagot, 1985; Bussey & Bandura, 1992). Als dit wordt toegespitst

op mediagebruik, zullen jongens met zussen dus niet – net als hun zussen – minder media gaan gebruiken, omdat zij hun zussen minder duidelijk zien als rolmodel.

Daarnaast wordt verwacht dat meisjes ook qua gewelddadige media-inhoud door jongens worden beïnvloed. Zo hechten jongens over het algemeen meer waarde aan dominantie en meisjes aan het sluiten van compromissen (De Goede, Branje, & Meeus, 2009). Op basis hiervan bepalen jongens mogelijk vaker waar op televisie naar wordt gekeken of welke videospellen worden gespeeld. Jongens blijken over het algemeen de voorkeur te hebben voor thema's als actie, avontuur, sciencefiction en sport (Garitaonandia, Juaristi, & Oleaga, 2001), met als gevolg dat meisjes met broers hieraan meer blootgesteld zullen worden. Daarentegen hebben jongens met zussen een grotere kans dan jongens met broers om blootgesteld te worden aan meisjes-thema's als dieren en romantiek in plaats van aan gewelddadige media-inhoud (Garitaonandia et al., 2001). Op basis van het bovenstaande zijn de volgende hypothesen opgesteld:

Hypothese 5a (H5a): Meisjes met broertjes gebruiken meer media dan meisjes met zusjes.

Hypothese 5b (H5b): Jongens met broertjes gebruiken meer media dan jongens met zusjes.

Hypothese 5c (H5c): Jongens met zusjes gebruiken evenveel media als meisjes met broertjes.

Hypothese 6a (H6a): Meisjes met broertjes worden meer blootgesteld aan gewelddadige media-inhoud dan meisjes met zusjes.

Hypothese 6b (H6b): Jongens met zusjes worden minder blootgesteld aan gewelddadige media-inhoud dan jongens met broertjes.

Hypothese 6c (H6c): Jongens met zusjes worden evenveel blootgesteld aan gewelddadige media-inhoud als meisjes met broertjes.

De vierde deelvraag luidt als volgt: "Wat is de relatie tussen het aantal ouders in een gezin (eenoudergezin versus tweeoudergezin) en het mediagebruik van kinderen?" Het aantal ouders in een gezin wordt gedefinieerd als eenoudergezinnen (alleenstaand, gescheiden of weduwe/weduwnaar) of tweeoudergezinnen (getrouwd of ongehuwd samenwonend met partner) (Barradas, Fulton, Blanck, & Huhman, 2007; Calvert, Rideout, Woolard, Barr, & Strouse, 2005). Tegenwoordig is ruim 36% van de ouders in Nederland gescheiden (Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS], 2015). Dit is een toename ten opzichte van tien jaar geleden (Nederlands Jeugd Instituut, 2014). Vanwege deze verschuivingen zijn er steeds meer eenoudergezinnen. Er zijn tegenstrijdige bevindingen met betrekking tot de effecten van een eenoudergezin op het mediagebruik van kinderen. Enerzijds stelt de meerderheid van de onderzoeken dat kinderen met alleenstaande ouders meer tijd doorbrengen op elektronische apparaten dan kinderen met samenwonende of getrouwde

ouders. Zo zouden deze kinderen vaker televisie en films kijken en meer luisteren naar de radio (Gentile & Walsh, 2002; Gentile, Nathanson, Rasmussen, Reimer, & Walsh, 2012; Lee et al., 2009). Daarnaast wordt gesteld dat er in een tweeoudergezin sprake is van meer regels over de hoeveelheid en inhoud van het mediagebruik en er meer mogelijkheid is tot controle, waardoor kinderen uit tweeoudergezinnen minder media gebruiken (Gentile et al., 2012; Lee et al., 2009; Warren, 2005).

Anderzijds stellen enkele andere onderzoeken dat kinderen uit tweeoudergezinnen juist meer media gebruiken (Anand & Krosnick, 2005; Böcking & Böcking, 2009; Calvert et al., 2005). Volgens deze onderzoeken maken kinderen met alleenstaande ouders aanzienlijk minder gebruik van media dan kinderen met getrouwde ouders (Anand & Krosnick, 2005). Zo zouden er in een eenoudergezin meer regels zijn over het mediagebruik en minder elektronische apparaten in huis aanwezig zijn (Böcking & Böcking, 2009; Calvert et al., 2005). Echter, in alle bovengenoemde onderzoeken wordt het aantal ouders in een gezin niet meegenomen als onderzoeksvariabele maar als een demografisch gegeven. Het losstaande effect van het aantal ouders in een gezin op het mediagebruik van kinderen is daarom nog maar in beperkte mate onderzocht.

Ook op het gebied van media-inhoud is het mogelijk dat er een verschil bestaat tussen eenoudergezinnen en tweeoudergezinnen. De meerderheid van de onderzoeken toont aan dat eenoudergezinnen minder regels en controle hebben over het mediagebruik dan tweeoudergezinnen (Gentile et al., 2012). Hierbij is echter nog niet specifiek gekeken naar de relatie met blootstelling aan gewelddadige media-inhoud. Dit leidt tot de volgende hypothesen:

Hypothese 7 (H7): Kinderen uit eenoudergezinnen gebruiken meer media dan kinderen uit tweeoudergezinnen.

Hypothese 8 (H8): Kinderen uit eenoudergezinnen worden meer blootgesteld aan gewelddadige media-inhoud dan kinderen uit tweeoudergezinnen.

Methoden

Design

Er is een kwantitatief onderzoek gedaan naar de relatie tussen de gezinssamenstelling en het mediagebruik van kinderen. Gegevens zijn verzameld bij ouders van basisschoolkinderen ($n = 301$) aan de hand van een online vragenlijst. Er is gekozen voor een online vragenlijst zodat er een grotere doelgroep bereikt kon worden in weinig tijd. Daarnaast wordt hiermee de anonimiteit gewaarborgd, waardoor het risico op sociaal wenselijke antwoorden is verminderd (Das, Ester, & Kaczmirek, 2010, in Nikken & Schols, 2015). De vragenlijst is verspreid via e-mail.

Participanten

Er is voor het werven van participanten gebruikgemaakt van een doelgerichte steekproef, aangezien er specifiek gezocht is naar ouders met minimaal één kind op het

reguliere of speciale basisonderwijs (Teddle & Yu, 2007). Naast een doelgerichte steekproef is er gebruikgemaakt van een sneeuwbalsteekproef, waarbij aan iedere participant is gevraagd om personen uit het eigen netwerk te werven voor het onderzoek (Browne, 2005; Chaim, 2008). Op deze manier konden in korte tijd veel participanten worden geworven. De participanten konden deelnemen aan het onderzoek wanneer zij toegang hadden tot het internet en in staat waren om Nederlands te lezen. Aangezien bijna alle Nederlandse huishoudens toegang hebben tot internet, is het risico om bepaalde groepen uit te sluiten van deelname grotendeels verminderd (CBS, 2016).

Aan het onderzoek hebben in totaal 301 ouders meegewerkt, bestaande uit 254 vrouwen en 47 mannen. De leeftijd van de ouders varieerde van 23 tot 58 jaar ($M = 39,00$; $SD = 5,65$). Meer dan de helft van de ouders heeft minimaal een HBO diploma, Bachelor HBO of Bachelor Universiteit afgerond. Er is niet gevraagd naar de etniciteit van de ouders.

Procedure

Eén van de ouders in het gezin werd gevraagd om de vragenlijst in te vullen over één kind in het gezin waarvan de voornaam als eerste in het alfabet voorkomt. Het beantwoorden van de vragenlijst duurde gemiddeld tien minuten.

Ethische procedure

Voorafgaand aan het onderzoek ontvingen de participanten een actief informed consent, met informatie over de vragenlijst, de vertrouwelijkheid en vrijwilligheid van deelname. Vanwege het feit dat de deelnemende participanten wilsbekwame meerderjarigen waren, hebben zij zelf online toestemming gegeven voor hun deelname. De participanten hadden de mogelijkheid om op ieder moment van hun deelname af te zien zonder daaraan verbonden risico's. De onderzoeksgegevens zijn anoniem verzameld en op geen enkele manier terug te leiden naar de participanten. Op deze manier is de persoonlijke levenssfeer van de participant zoveel mogelijk beschermd (Korthals, 2000). Het invullen van een vragenlijst – zonder ingrijpende, belastende of intieme vragen – valt over het algemeen niet onder de Wet medisch-wetenschappelijk onderzoek (WMO) met mensen. Hierdoor was toetsing door de medisch-ethische toetsingscommissie of de Centrale Commissie Mensgebonden Onderzoek niet noodzakelijk (CCMO, n.d.).

Meetinstrumenten

Met de vragenlijst zijn verschillende constructen gemeten gerelateerd aan mediagebruik, media attitudes en mediasturing. Dit onderzoek heeft zich specifiek gericht op mediagebruik. Hierbij zijn drie constructen van belang, namelijk het mediagebruik van het kind, de media-inhoud en de gezinssamenstelling.

Mediagebruik van het kind. Het mediagebruik is gemeten aan de hand van zogenaamde 'direct estimates' voor vier typen media: tv, spelcomputer, computer en touchscreen. Per type media zijn er twee vragen gesteld. De eerste vraag betrof het

aantal dagen per week dat het kind gebruikmaakt van het type media. Hierbij waren negen antwoordcategorieën mogelijk, waarbij "1 = *nooit*, 2 = *minder dan één keer per dag*, 3 = *één keer per dag*, en 9 = *zeven dagen in de week*." De tweede vraag betrof een open vraag, waarbij ouders moesten aangeven hoeveel uren en minuten per dag het kind gebruikmaakt van het type media (Nikken & Schols, 2015). Voor de analyse is het mediagebruik van alle apparaten samengenomen en omgezet in aantal uren mediagebruik per dag. Deze gegevens zijn vermenigvuldigd met het aantal dagen dat het kind gebruikmaakt van de media. Om een totaal beeld te krijgen van het gemiddelde mediagebruik van kinderen per dag, zijn alle gegevens gedeeld door zeven. In Tabel 1 is een overzicht te zien van de gemiddelden en standaardafwijkingen.

Media-inhoud. Bij media-inhoud is gekeken naar blootstelling aan gewelddadige media-inhoud (het geweld dat levende wezens elkaar aandoen). De participanten konden per type media aangeven in welke mate de kinderen worden blootgesteld aan dit type media-inhoud. Dit kon met behulp van een vijfpuntsschaal, waarbij "1 = *wordt nooit blootgesteld* tot 5 = *wordt heel vaak blootgesteld*." Vervolgens is de som van de verschillende apparaten genomen en de gemiddelde blootstelling berekend.

Gezinssamenstelling. De gezinssamenstelling is gemeten aan de hand van de volgende vier constructen: aantal brusjes, geboortepositie, geslachtssamenstelling en aantal ouders.

Aantal brusjes. Aan de hand van een open vraag konden de participanten aangeven hoeveel broertjes en zusjes het kind heeft over wie de vragenlijst is ingevuld.

Geboortepositie. De participanten konden aangeven als hoeveelste in de rij het kind in het gezin geboren is. Hierbij waren zes antwoordcategorieën mogelijk, waarbij "1 = *het eerst geboren kind in het gezin*, en 6 = *het zesde geboren kind in het gezin*."

Geslachtssamenstelling. Er is aan de participanten gevraagd om voor alle kinderen in het gezin het geslacht in te vullen. In de analyses is geslachtssamenstelling verdeeld in zes groepen: jongens met zusjes, jongens met broertjes en zusjes, jongens met broertjes, meisjes met zusjes, meisjes met broertjes en zusjes, en meisjes met broertjes.

Aantal ouders. Het aantal ouders in het gezin is gemeten aan de hand van vijf antwoordcategorieën, namelijk "1 = *alleenstaand*, 2 = *getrouwd*, 3 = *gescheiden*, 4 = *ongehuwd, maar samenwonend met partner*, 5 = *weduwe/weduwnaar*. In de analyse zijn uiteindelijk twee groepen gemaakt, namelijk eenoudergezinnen (alleenstaand, gescheiden en weduwe/weduwnaar) en tweeoudergezinnen (getrouwd, ongehuwd maar samenwonend met partner).

Leeftijd. In de analyses is leeftijd meegenomen als covariaat. Uit onderzoek blijkt namelijk dat leeftijd een belangrijke rol speelt in het mediagebruik van een kind (O'Keeffe & Clarke-Pearson, 2011).

Statistische analyse

Voor het analyseren van de data is gebruikgemaakt van SPSS 22.0. Er zijn twee verschillende analysetechnieken uitgevoerd. Voor het kijken naar het aantal brusjes en de geboortepositie in relatie tot mediagebruik is gebruikgemaakt van de hiërarchische meervoudige regressieanalyse, om de mogelijke samenhang tussen de variabelen te voorspellen. Bij de geslachtssamenstelling en het aantal ouders in een gezin in relatie tot mediagebruik is gebruikgemaakt van de covariantieanalyse (ANCOVA), om zo de groepsgemiddelden met elkaar te kunnen vergelijken. Er is bij de geslachtssamenstelling niet voldaan aan alle aannames van de ANCOVA. Zo mag er op grond van Levene's test ($F(5; 3,11) = 3,65, p = 0,003$) niet uitgegaan worden van gelijke varianties in de populatie. Om deze reden zal de Games-Howell post-hoc toets uitgevoerd moeten worden in plaats van de Tukey's post-hoc toets.

Om de invloed van uitschieters te verminderen, zijn voor het analyseren van de hoeveelheid mediagebruik de uitschieters gecorrigeerd naar het gemiddelde plus drie keer de standaarddeviatie. Dit betekent dat de participanten die meer dan 4556 minuten media per week gebruiken zijn gedefinieerd als outliers. Deze groep outliers is wel meegenomen in de analyse. Als significantieniveau wordt in dit onderzoek $p < 0,05$ gehanteerd.

Betrouwbaarheid en validiteit

Aangezien de constructen mediagebruik en media-inhoud indexen zijn in plaats van schalen, kon er in dit onderzoek geen betrouwbaarheidsanalyse worden uitgevoerd. Echter is de manier waarop de constructen worden gemeten een veelgebruikte methode (Nikken en Schols, 2015). Om de betrouwbaarheid te vergroten, is er duidelijk geconceptualiseerd. In de vragenlijst zijn de categorieën mutueel exclusief en uitputtend gemaakt, waardoor er geen sprake was van overlap in antwoordcategorieën en elk antwoord in één van de categorieën zou passen. Als laatste is er gelet op unidimensionaliteit, zodat alle items hetzelfde concept meten (Neuman, 2012).

Resultaten

Beschrijvende Statistiek

Tabel 1 geeft een overzicht van de gemiddelden, standaarddeviaties en correlaties tussen het aantal brusjes in het gezin, de geboortepositie, de leeftijd van het kind, het mediagebruik van kinderen en de blootstelling aan gewelddadige media-inhoud. In de tabel is te zien dat er een significante positieve correlatie bestaat tussen de geboortepositie en het mediagebruik van kinderen. Hoe meer oudere broers en zussen een kind heeft, hoe meer het kind gebruikmaakt van media. Ook is er sprake van een significante positieve correlatie tussen leeftijd en het mediagebruik van kinderen en blootstelling aan gewelddadige media-inhoud. Hoe ouder het kind is, hoe meer media het kind gebruikt en hoe meer het wordt blootgesteld aan gewelddadige media-inhoud.

Daarnaast is er sprake van een significante positieve relatie tussen het aantal brusjes en leeftijd, en de geboortepositie en leeftijd. Er is daarentegen geen significante relatie gevonden tussen het aantal brusjes en het mediagebruik van kinderen en blootstelling aan gewelddadige media-inhoud. Ten slotte is ook de geboortepositie niet gerelateerd aan blootstelling aan gewelddadige media-inhoud.

Tabel 1

Gemiddelden, Standaarddeviaties en Pearson Correlatiecoëfficiënt (n = 301)

	<i>M</i>	<i>SD</i>	1	2	3	4	5
1. Mediagebruik kind (in uren per dag)	2,73	2,61					
2. Blootstelling aan gewelddadige media inhoud***	1,58	0,57					
3. Aantal brusjes	1,51	0,90	0,02	0,00			
4. Geboortepositie	1,58	0,90	0,22**	0,06			
5. Leeftijd kind	7,77	2,64	0,44**	0,42**	0,11*	0,19**	

Noot. * = $p < 0,05$, ** = $p < 0,001$, *** = Gemiddelde van categorieën 1 = nooit, 2 = soms, 3 = regelmatig, 4 = vaak, 5 = heel vaak.

Relatie tussen Aantal Brusjes en Mediagebruik

H1 veronderstelt dat er een positief verband is tussen het aantal brusjes in het gezin en het mediagebruik van kinderen. Het hiërarchische regressiemodel, met in model 1 mediagebruik en leeftijd en in model 2 mediagebruik, leeftijd en aantal brusjes, is significant ($F(2, 296) = 34,72, p < 0,001$). Een significante uitkomst wil zeggen dat het model bruikbaar is om het mediagebruik van kinderen te voorspellen. Het aantal brusjes en de leeftijd van het kind voorspellen samen 44% van de totale verklaarde variantie van mediagebruik van kinderen ($R = 0,44, \Delta R^2 = 0,19$). Daarnaast laten de resultaten zien dat het aantal brusjes niet gerelateerd is aan het mediagebruik van kinderen ($b^* = -0,03, t = -0,49, p = 0,623, 95\% \text{ CI } [-157,15, 94,33]$). H1 wordt daarom verworpen. Er is geen sprake van een verband tussen het aantal brusjes en het mediagebruik van kinderen. Daarentegen is de leeftijd wel significant positief gerelateerd aan het mediagebruik van kinderen ($b^* = 0,44, t = 8,32, p < 0,001, 95\% \text{ CI } [138,52, 224,35]$). Dit betekent dat hoe ouder het kind is, hoe meer media het kind gebruikt.

Relatie tussen Aantal Brusjes en Blootstelling aan Gewelddadige Media-Inhoud

H2 veronderstelt dat er een positief verband is tussen het aantal brusjes in het gezin en blootstelling aan gewelddadige media-inhoud. Het hiërarchische regressiemodel, met in model 1 media-inhoud en leeftijd en in model 2 media-inhoud, leeftijd en aantal brusjes, is significant ($F(2, 296) = 31,51, p < 0,001$). Het aantal brusjes en de leeftijd van het kind voorspellen samen 42% van de totale verklaarde variantie van blootstelling aan gewelddadige media-inhoud ($R = 0,42, \Delta R^2 = 0,18$). Daarnaast laten de resultaten

zien dat het aantal brusjes niet gerelateerd is aan blootstelling aan gewelddadige media-inhoud ($b^* = -0,05$, $t = -0,89$, $p = 0,374$, 95% CI [-0,10, 0,04]). H2 wordt daarom verworpen. De covariaat leeftijd blijkt wel significant positief gerelateerd te zijn aan blootstelling aan gewelddadige media-inhoud ($b^* = 0,42$, $t = 7,94$, $p < 0,001$, 95% CI [0,07, 0,11]). Hoe ouder het kind is, hoe meer het kind wordt blootgesteld aan gewelddadige media-inhoud.

Relatie tussen Geboortepositie en Mediagebruik

H3 veronderstelt dat er een positief verband is tussen de geboortepositie van een kind in het gezin en het mediagebruik van kinderen. Het hiërarchische regressiemodel, met in model 1 mediagebruik en leeftijd en in model 2 mediagebruik, leeftijd en geboortepositie, is significant ($F(2, 296) = 51,69$, $p < 0,001$). De geboortepositie en leeftijd voorspellen samen 26% van de totale verklaarde variantie van het mediagebruik van kinderen ($R^2 = 0,26$, $\Delta R^2 = 0,25$). De resultaten laten zien dat de geboortepositie, gecorrigeerd voor leeftijd, in dit model significant gerelateerd is aan het mediagebruik van kinderen, $b^* = 0,13$, $t = 2,45$, $p < 0,015$, 95% CI [0,07, 0,64]. H3 wordt daarom aangenomen. Hoe meer broers en zussen een kind heeft, hoe meer media het kind gebruikt. Ten slotte is de relatie tussen leeftijd en mediagebruik ook significant, $b^* = 0,47$, $t = 9,22$, $p < 0,001$, 95% CI [0,36, 0,55]. Hoe ouder het kind is, hoe meer media het kind gebruikt.

Relatie tussen Geboortepositie en Blootstelling aan Gewelddadige Media-Inhoud

H4 veronderstelt dat er een positief verband is tussen de geboortepositie van een kind in het gezin en blootstelling aan gewelddadige media-inhoud. Het hiërarchische regressiemodel, met in model 1 media-inhoud en leeftijd en in model 2 media-inhoud, leeftijd en geboortepositie, is significant ($F(2, 296) = 31,14$, $p < 0,001$). De geboortepositie en de leeftijd voorspellen samen 17% van de totale verklaarde variantie van de blootstelling aan gewelddadige media ($R^2 = 0,17$, $\Delta R^2 = 0,17$). De geboortepositie, gecorrigeerd voor leeftijd, is in dit model niet significant gerelateerd aan blootstelling aan gewelddadige media-inhoud, $b^* = -0,02$, $t = -0,41$, $p = 0,684$, 95% CI [-0,81, 0,05]. H4 wordt daarom verworpen. Alleen de leeftijd van het kind is significant gerelateerd aan blootstelling aan gewelddadige media-inhoud, $b^* = 0,42$, $t = 7,81$, $p = 0,001$, 95% CI [0,07, 0,11]. Hoe ouder het kind is, hoe meer het kind wordt blootgesteld aan gewelddadige media-inhoud.

Relatie tussen Geslachtssamenstelling en Mediagebruik

In Tabel 2 is een overzicht te zien van de gemiddelden en standaarddeviaties van het mediagebruik van de zes geslachtssamenstellingen.

Tabel 2

Het Mediagebruik en Blootstelling aan Gewelddadige Media-Inhoud bij Verschillende Geslachtssamenstellingen Gecorrigeerd voor Leeftijd (n = 301)

Groep	n	%	Mediagebruik	Gewelddadige Media-inhoud*
			<i>M(SD)</i>	<i>M(SD)</i>
Jongens met zusjes	37	12,30	2,35 (0,29)	1,82 (0,07)
Jongens met broertjes en zusjes	33	11,00	3,38 (0,31)	1,77 (0,08)
Jongens met broertjes	62	20,60	2,85 (0,23)	1,88 (0,06)
Meisje met zusjes	61	20,30	2,36 (0,23)	1,32 (0,06)
Meisje met broertjes en zusjes	43	14,30	2,46 (0,27)	1,31 (0,07)
Meisje met broertjes	43	14,30	2,54 (0,27)	1,41 (0,07)

Noot. * Gemiddelde van categorieën 1 = nooit, 2 = soms, 3 = regelmatig, 4 = vaak, 5 = heel vaak.

H5a veronderstelt dat meisjes met broertjes meer media gebruiken dan meisjes met zusjes. H5b veronderstelt dat jongens met broertjes meer media gebruiken dan jongens met zusjes. Ten slotte veronderstelt H5c dat jongens met zusjes evenveel media gebruiken als meisjes met broertjes. Uit de resultaten van de ANCOVA blijkt dat de relatie tussen de geslachtssamenstelling van het gezin en het mediagebruik van kinderen niet significant is ($F(40, 218) = 0,31, p = 0,907$). Dit betekent dat de geslachtssamenstelling van het gezin niet zorgt voor significante verschillen in het mediagebruik van jongens en meisjes, en bovengenoemde hypothesen worden verworpen. Leeftijd blijkt daarentegen wel een significant, matig effect te hebben op het mediagebruik van kinderen ($F(1; 3,11) = 64,53, p < 0,001, \eta^2 = 0,20$). Dit betekent dat leeftijd zorgt voor significante verschillen in mediagebruik tussen de groepen.

Relatie tussen Geslachtssamenstelling en Blootstelling aan Gewelddadige Media-Inhoud

In Tabel 2 is een overzicht te zien van de gemiddelden en standaarddeviaties van de zes geslachtssamenstellingen voor blootstelling aan gewelddadige media-inhoud. H6a veronderstelt dat meisjes met broertjes meer worden blootgesteld aan gewelddadige media-inhoud dan meisjes met zusjes, H6b veronderstelt dat jongens met zusjes minder worden blootgesteld aan gewelddadige media-inhoud dan jongens met broertjes, en H6c veronderstelt dat jongens met zusjes evenveel worden blootgesteld aan gewelddadige media-inhoud als meisjes met broertjes. Uit de ANCOVA blijkt dat de geslachtssamenstelling van het gezin geen significante relatie heeft met blootstelling aan gewelddadige media-inhoud bij jongens en meisjes ($F(5, 266) = 0,43, p = 0,830$). Dit betekent dat er geen sprake is van significante verschillen tussen de groepen wat betreft blootstelling aan gewelddadige media-inhoud, waardoor bovengenoemde hypothesen

worden verworpen. Daarentegen blijkt leeftijd wel een significante invloed te hebben ($F(1, 266) = 65,93, p < 0,001, \eta^2 = 0,21$). Dit betekent dat leeftijd zorgt voor significante verschillen tussen de groepen wat betreft blootstelling aan gewelddadige media-inhoud.

Relatie tussen Aantal Ouders en Mediagebruik

In Tabel 3 is een overzicht te zien van de gemiddelden en standaarddeviaties van het mediagebruik van kinderen uit eenoudergezinnen en tweeoudergezinnen.

Tabel 3

Het Mediagebruik en Blootstelling aan Gewelddadige Media-Inhoud van Kinderen uit Eenouder- en Tweeouder gezinnen Gecorrigeerd voor Leeftijd (n = 301)

Groep	n	%	Mediagebruik	Gewelddadige Media-inhoud*
			<i>M(SD)</i>	<i>M(SD)</i>
Eenoudergezinnen	20	6,78	3,22 (2,08)	1,70 (0,61)
Tweeoudergezinnen	275	93,22	2,53 (1,87)	1,56 (0,55)

Noot. * Gemiddelde van categorieën 1 = nooit, 2 = soms, 3 = regelmatig, 4 = vaak, 5 = heel vaak.

H7 veronderstelt dat kinderen uit eenoudergezinnen meer media gebruiken dan kinderen uit tweeoudergezinnen. Uit de resultaten van de ANCOVA blijkt dat de relatie tussen het aantal ouders en het mediagebruik van kinderen niet significant is ($F(1; 0,041) = 0,041, p = 0,905$). Dit betekent dat het aantal ouders in het gezin niet zorgt voor significante verschillen in het mediagebruik van kinderen. H7 wordt verworpen. Leeftijd blijkt daarentegen wel een significante relatie te hebben met het mediagebruik van kinderen ($F(1; 31,034) = 10,65, p = 0,001, \eta^2 = 0,04$).

Relatie tussen Aantal Ouders en Blootstelling aan Gewelddadige Media-Inhoud

In Tabel 3 is een overzicht te zien van de gemiddelden en standaarddeviaties van beide gezinnen voor blootstelling aan gewelddadige media-inhoud. H8 veronderstelt dat kinderen uit eenoudergezinnen meer worden blootgesteld aan gewelddadige media-inhoud dan kinderen uit tweeoudergezinnen. Uit de ANCOVA blijkt dat er geen sprake is van een significante relatie tussen het aantal ouders in het gezin en blootstelling aan gewelddadige media-inhoud ($F(1; 0,17) = 0,66, p = 0,418$). Dit betekent dat er geen significante verschillen zijn tussen kinderen uit eenouder- en tweeoudergezinnen wat betreft blootstelling aan gewelddadige media-inhoud. H8 wordt daarom verworpen. Daarentegen blijkt leeftijd wel een significante relatie te hebben met blootstelling aan gewelddadige media-inhoud ($F(1, 3,528) = 13,292, p < 0,001, \eta^2 = 0,04$).

Conclusie en discussie

Doordat het mediagebruik onder kinderen de afgelopen jaren is toegenomen, is er veel onderzoek gedaan naar de invloed van media op de ontwikkeling van kinderen. Hieruit blijkt dat media zowel positieve als negatieve effecten kan hebben. Echter is het

naast het onderzoeken van mogelijke effecten, ook van belang om te kijken naar de factoren die een rol kunnen spelen in het mediagebruik van kinderen. Een belangrijke factor hierin zou de directe omgeving, zoals het gezin, kunnen zijn. Het huidige onderzoek heeft daarom gekeken naar de relatie tussen de gezinssamenstelling en het mediagebruik van basisschoolkinderen. De gezinssamenstelling is gedefinieerd aan de hand van vier gezinskenmerken: het aantal brusjes in het gezin, de geslachtssamenstelling van het gezin, de geboorteplaats van een kind in het gezin en het aantal ouders in een gezin. Aan de hand van een online vragenlijst zijn gegevens verzameld bij 301 ouders met een kind op de basisschool.

Uit de resultaten blijkt dat er een significant positief verband bestaat tussen de geboorteplaats van het kind in een gezin en het mediagebruik van kinderen. Hoe meer oudere broers of zussen het kind heeft, hoe meer media het kind gebruikt. Dit bevestigt eerdere onderzoeken die stellen dat jongere kinderen het mediagedrag van hun oudere broers en/of zussen overnemen of door hen eerder in aanraking komen met media (Brouwer et al., 2011; Teuwen et al., 2012; Yalcin et al., 2002). Een mogelijke verklaring voor de positieve relatie tussen de geboorteplaats en het mediagebruik is dat ouders de oudste kinderen in het gezin strenger in de gaten houden dan de jongere kinderen. Ouders hebben minder toezicht op jongere kinderen, waardoor deze kinderen de mogelijkheid hebben om meer media te gebruiken (Barkin et al., 2006).

Daarnaast is er een significant positief verband gevonden tussen de leeftijd van het kind en het mediagebruik en blootstelling aan gewelddadige media-inhoud. Hoe ouder het kind is, hoe meer media het kind gebruikt en hoe meer het wordt blootgesteld aan gewelddadige media-inhoud. Dit resultaat komt overeen met eerder onderzoek van O'Keeffe en Clarke-Pearson (2011).

Daarentegen blijkt het aantal brusjes in het gezin, de geslachtssamenstelling van het gezin en het aantal ouders in een gezin niet gerelateerd te zijn aan het mediagebruik van kinderen. Ook is er geen significante relatie gevonden tussen het aantal brusjes, de geboorteplaats, de geslachtssamenstelling, het aantal ouders en blootstelling aan gewelddadige media-inhoud.

Uit de resultaten blijkt dus dat alleen de geboorteplaats van het kind gerelateerd is aan het mediagebruik van kinderen. Dit zou kunnen betekenen dat de gezinssamenstelling geen relatie heeft met mediagebruik, maar dat lijkt niet plausibel. Een mogelijke reden voor deze niet-significante resultaten is de beperkte generaliseerbaarheid van het onderzoek door het gebruik van een selecte steekproef. Ondanks de voldoende omvang van de steekproef werden de participanten met name gekenmerkt door vrouwen uit tweeoudergezinnen, en waren de participanten hoger opgeleid dan de gemiddelde Nederlandse bevolking (CBS, 2013). Eerder onderzoek heeft aangetoond dat hoogopgeleide moeders consequenter opvoedingsgedrag laten zien

(Jackson, Bentler, & Franke, 2008). Hierdoor zou het kunnen dat hogeropgeleide moeders ook meer controle hebben over het mediagebruik van hun kind. Een steekproef met gemiddeld gezien meer hoogopgeleide moeders, zou daarom kunnen zorgen voor vertekeningen in de resultaten. Concluderend kan worden gesteld dat de resultaten voornamelijk gelden voor hogeropgeleide vrouwen uit tweeoudergezinnen. Vervolgonderzoek zou daarom gebruik kunnen maken van een quotasteekproef met voldoende lageropgeleiden, eenoudergezinnen en mannen. Ook zou gekeken kunnen worden of de relatie verschilt per etniciteit, waar in dit onderzoek niet voor is gecontroleerd.

Een andere optie zou kunnen zijn dat het mediagebruik op een andere manier gemeten moet worden. Zo hebben de ouders in dit onderzoek het mediagebruik van hun kind gerapporteerd, wat zou kunnen afwijken van het daadwerkelijke mediagebruik van het kind. Ouders hebben mogelijk niet altijd zicht op het mediagebruik van hun kinderen. Daarnaast kan er bij ouders sprake zijn van een zogenoemde 'recall bias' (Inyang, Benke, McKenzie, & Abramson, 2008). Hierbij kunnen ouders het mediagebruik van hun kind verkeerd herinneren of dit vergelijken met andere kinderen in het gezin. Er zou daarom in vervolgonderzoek gebruikgemaakt kunnen worden van meerdere informanten of van een andere onderzoeksmethode, zoals een 'mediadagboek'. Hierin kan de ouder en/of het kind zelf het mediagedrag van het kind bijhouden. Een positief punt van een online vragenlijst is echter wel de anonimiteit. Hierdoor zal er minder de neiging zijn geweest tot sociaal wenselijke antwoorden van ouders (Kreuter, Presser, & Tourangeau, 2008). Als laatste is het mogelijk dat het aantal brusjes, de geboorteplaats, de geslachtssamenstelling en het aantal ouders geen goede operationalisering van de gezinssamenstelling zijn. Vervolgonderzoek zou daarom kunnen kijken of andere gezinskenmerken mogelijk wel gerelateerd zijn aan mediagebruik.

Het huidige onderzoek biedt relevante en nieuwe inzichten, aangezien er nog niet eerder is gekeken naar de relatie tussen de gezinssamenstelling en het mediagebruik van kinderen. Het onderzoek laat zien dat het verband tussen deze twee variabelen minimaal is. Over het algemeen hoeft er op maatschappelijk gebied nog geen rekening te worden gehouden met grote veranderingen op beleidsniveau. Echter is het wel van belang dat ouders zich bewust zijn van de invloed van de geboorteplaats op het mediagebruik van kinderen. Zo zal hun kind meer media gebruiken naarmate het meer oudere broers of zussen heeft. Concluderend zou vervolgonderzoek de relatie tussen de gezinssamenstelling en mediagebruik nog verder kunnen uitdiepen door andere operationaliseringen, meetinstrumenten en steekproefsamenstellingen te hanteren.

Referenties

- Anand, S., & Krosnick, J. A. (2005). Demographic predictors of media use among infants, toddlers and preschoolers. *American Behavioral Scientist, 48*, 539-561. doi:10.1177/0002764204271512
- Anderson, D. R., Huston, A. C., Schmitt, K. L., Linebarger, D. L., Wright, J. C., & Larson, R. (2001). Early childhood television viewing and adolescent behavior: The recontact study. *Monographs of the Society for Research in Child Development, 66*, 220-289. doi:10.1111/1540-5834.00121
- Arnett, J. J., & Hughes, M. (2012). Family relationships. In J. Arnett & M. Hughes (Eds.), *Adolescence and emerging adulthood. A cultural approach* (pp. 234-279). Pearson: Edinburgh.
- Bagley, S., Salmon, J., & Crawford, D. (2006). Family structure and children's television viewing and physical activity. *Medicine and Science in Sports and Exercise, 38*, 910-918. doi:10.1249/01.mss.0000218132.68268.f4
- Bandura, A. (1971). *Social learning theory*. New York: General Learning Press.
- Barkin, S., Ip, E., Richardson, I., Klinepeter, S., Finch, S., & Krcmar, M. (2006). Parental media mediation styles for children aged 2 to 11 years. *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine Journal, 160*, 395-401. doi:10.1001/archpedi.160.4.395
- Barradas, D. T., Fulton, J. E., Blanck, H. M., & Huhman, M. (2007). Parental influences on youth television viewing. *Journal of Pediatrics, 151*, 369-373. doi:10.1016/j.jpeds .2007.04.069
- Bijvank, M. N. (2008). Violent video game effects on children and adolescents: Theory, research, and public policy. *Child and Adolescent Mental Health, 13*, 99-100. doi:10.1111/j.1475-3588.2008.00486_3.x
- Böcking, S., & Böcking, T. (2009). Parental mediation of television. *Journal of Children and Media, 3*, 286-302. doi:10.1080/17482790902999959
- Bronfenbrenner, U. (1979). An ecological orientation. In U. Bronfenbrenner (Ed.), *The ecology of human development: Experiments by nature and design* (pp. 3-44). Londen: Harvard University Press.
- Brouwer, C., Duimel, M., Jansen, S., Nikken, P., Pardoën, J., & Pijpers, R. (2011). *App Noot Muis. Peuters en kleuters op het internet*. Verkregen via <http://mijnkindonline.nl/sites/default/files/uploads/App-Noot-Muis-MKO-PDF.pdf>
- Browne, K. (2005). Snowball sampling: Using social networks to research non-heterosexual women. *International Journal of Social Research Methodology, 8*, 47-60. doi:10.1080/1364557032000081663
- Bussey, K., & Bandura, A. (1992). Self-regulatory mechanisms governing gender development. *Child Development, 63*, 1236-1250. doi:10.1111/j.1467-8624.1992.tb01692.x

- Calvert, S. L., Rideout, V. J., Woolard, J. L., Barr, R. F., & Strouse, G. A. (2005). Age, ethnicity, and socioeconomic patterns in early computer use. *American Behavioral Scientist, 38*, 590-607. doi:10.1177/0002764204271508
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2013). *Beroepsbevolking; behaalde onderwijs naar persoonskenmerken 2001-2012*. Verkregen via <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=71822NED&D1=0&D2=a&D3=a&D4=0-1,4&D5=a&D6=0&D7=2,l&HD=130926-1540&HDR=T,G3,G5,G6,G1&STB=G2,G4>
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2015). *Echtscheiding; leeftijdsverschil, kinderen, geboorteland, huwelijksduur*. Verkregen via <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=60060ned&D1=0-110%2c152&D2=14-18&HD=150914-0834&HDR=T&STB=G1>
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2016). *ICT gebruik van huishoudens naar huishoudkenmerken, 2005-2013*. Verkregen via <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=71102NED&D1=3&D2=0,2,4-5&D3=l&VW=T>
- Centrale Commissie Mensgebonden Onderzoek (n.d.). *Medisch-wetenschappelijk onderzoek en de WMO*. Verkregen via <http://www.ccmo.nl/nl/medisch-wetenschappelijk-onderzoek-en-de-wmo>
- Chaim, N. (2008). Sampling knowledge: The hermeneutics of snowball sampling in qualitative research. *International Journal of Social Research Methodology, 11*, 327-344. doi:10.1080/13645570701401305
- Conley, D. (2000). Sibship sex composition: Effects on educational attainment. *Social Science Research, 29*, 441-457. doi:10.1006/ssre.2000.0678
- Davies, J. J., & Gentile, D. A. (2012). Responses to children's media use in families with and without siblings: A family development perspective. *Family Relations, 61*, 410-425. doi:10.1111/j.1741-3729.2012.00703.x
- De Goede, I. H. A., Branje, S. J. T., & Meeus, W. H. J. (2009). Developmental changes and gender differences in adolescents' perceptions of friendships. *Journal of Adolescence, 32*, 1105-1123. doi:10.1016/j.adolescence.2009.03.002
- Downey, D. B., & Condron, D. J. (2004). *Journal of Marriage and Family, 66*, 333-350. doi:10.1111/j.1741-3737.2004.00024.x
- Duggan, M., & Brenner, J. (2013). The demographics of social media users. Retrieved from <http://www.pewinternet.org/2013/02/14/the-demographics-of-social-media-users-2012>
- Fagan, A. A., & Najman, J. M. (2003). Sibling influences on adolescent delinquent behaviour: An Australian longitudinal study. *Journal of Adolescence, 26*, 546-558. doi:10.1016/S0140-1971(03)00055-1

- Fagot, B. I. (1985). Beyond the reinforcement principle: Another step toward understanding sex-role. *Developmental Psychology, 21*, 1097-1104. doi:10.1037/0012-1649.21.6.1097
- Garitaonandia, C., Juaristi, P., & Oleaga, J. A. (2001). Media genres and content preferences. In S. Livingstone, & M. Bovill (Eds.), *Children and their changing media environment: A European comparative study* (pp. 141-147). New York: Routledge.
- Gentile, D. A., Nathanson, A. I., Rasmussen, E. E., Reimer, R. A., & Walsh, D. A. (2012). Do you see what I see? Parent and child reports of parental monitoring of media. *Family relations, 61*, 470-487. doi:10.1111/j.1741-3729.2012.00709.x
- Gentile, D. A., & Walsh, D. A. (2002). A normative study of family media habits. *Applied Developmental Psychology, 23*, 157-178. doi:10.1016/S0193-3973(02)00102-8
- Hardy, L. L., Baur, L. A., Garnett, S. P., Crawford, D., Campbell, K. J., Shrewsbury, V. A., . . . Salmon, J. (2006). Family and home correlates of television viewing in 12–13 year old adolescents: The Nepean Study. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity, 3*, 1-9. doi:10.1186/1479-5868-3-24
- Hofferth, S. L. (2011). Home media and children's achievement and behavior. *Child Development, 81*, 1598–1619. doi:10.1111/j.1467-8624.2010.01494.x
- Huesmann, L. R. (2007). The impact of electronic media violence: Scientific theory and research. *Journal of Adolescent Health, 41*, S6-S13. doi:10.1016/j.jadohealth .2007.09.005
- Huesmann, L. R., & Taylor, L. D. (2006). The role of media violence in violent behavior. *Annual Review of Public Health, 27*, 393-415. doi:10.1146/annurev.publhealth.26.021304.144640
- Inyang, I., Benke, G., McKenzie, R. & Abramson, M. (2008). Comparison of measuring instruments for radiofrequency radiation from mobile telephones in epidemiological studies: Implications for exposure assessment. *Journal of Exposure Science and Environmental Epidemiology, 18*, 134–141. doi:10.1038 /sj.jes.7500555
- Jackson, A. P., Bentler, P. M., & Franke, T. M. (2008). Low-wage maternal employment and parenting style. *Social Work, 53*, 267-278. doi:10.1093/sw/53.3.267
- Korthals, A. H. (2000). *Wet bescherming persoonsgegevens*. Verkregen via <http://wetten.overheid>
- Krcmar, M., Grela, B., & Lin, K. (2007). Can toddlers learn vocabulary from television? An experimental approach. *Media Psychology, 10*, 41-63. doi:10.1080/15213260701300931
- Kreuter, F., Presser, S., & Tourangeau, R. (2008). Social desirability bias in CATI, IVR and web surveys. The effects of mode and question sensitivity. *Public Opinion Quarterly,*

- 72, 847-865. doi:10.1093/poq/nfn063
- Lauricella, A. R., Wartella, E., & Rideout, V. J. (2015). Young children's screen time: The complex role of parent and child factors. *Journal of Applied Developmental Psychology, 36*, 11-17. doi:10.1016/j.appdev.2014.12.001
- Lee, S. J., Bartolic, S., & Vandewater, V. A. (2009). Predicting children's media use in the USA: Differences in cross-sectional and longitudinal analysis. *British Journal of Developmental Psychology, 27*, 123-143. doi:10.1348/026151008X401336
- Markx, I. E. M. (2014). *Opvoeden en mediagebruik in het gezin. Een verkennend onderzoek naar de ervaringen en informatiebehoeften van ouders* (masterthesis). Verkregen via Library Universiteit Utrecht.
- Möbke, T., Kleimann, M., Rehbein, F., & Pfeiffer, C. (2010). Media use and school achievement – boys at risk? *British Journal of Developmental Psychology, 28*, 699-725. doi:10.1348/026151009X475307
- Nederlands Jeugd Instituut (2014). *Cijfers over jeugd en opvoeding – Scheiding, kerncijfers*. Verkregen via <http://www.nji.nl/nl/Databank/Cijfers-over-Jeugd-en-Opvoeding/Cijfers-per-onderwerp/Cijfers-per-onderwerp-Scheiding>
- Neuman, W. L. (2012). *Understanding research. International edition*. England: Pearson.
- Nikken, P. (2013). *Media-risico's voor kinderen. Een verkenning*. Verkregen via <http://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Media-risicos-voor-kinderen.pdf>
- Nikken, P., & Schols, M. (2015). How and why parents guide the media use of young children. *Journal of Child and Family Studies, 24*, 3423-3435. doi:10.1007/s10826-015-0144-4
- O'Keeffe, G. S., & Clarke-Pearson, K. (2011). The impact of social media on children, adolescents, and families. *Pediatrics, 127*, 800-804. doi:10.1542/peds.2011-0054
- Pijpers, R., Nikken, P., & Koenen, L. (2014). *Iene miene media: Een onderzoek naar mediagebruik door kleine kinderen*. Verkregen via http://www.mediawijzer.net/wp-content/uploads/iene_miene_media_2014.pdf
- Plowman, L., Stevenson, O., McPake, J., Stephen, C., & Adey, C. (2011). Parents, pre-schoolers and learning with technology at home: Some implications for policy. *Journal of Computer Assisted Learning, 27*, 361-371. doi:10.1111/j.1365-2729.2011.00432.x
- Roberts, D. F. (2000). Media and youth: Access, exposure, and privatization. *Journal of Adolescent Health, 27*, 8-14. doi:10.1016/S1054-139X(00)00128-2
- Roberts, D. F., & Foehr, U. G. (2008). Trends in media use. *The Future of Children, 18*, 11-37. doi:10.1353/foc.0.0000
- Rust, J., Golombok, S., Hines, M., Johnston, K., & Golding, J. (2000). The role of brothers and sisters in the gender development of preschool children. *Journal of*

- Experimental Child Psychology*, 77, 292-303. doi:10.1006/jecp.2000.2596
- Strasburger, V. C., Jordan, A. B., & Donnerstein, E. (2010). Health effects of media on children and adolescents. *Pediatrics*, 125, 756-767. doi:10.1542/peds.2009-2563
- Swing, E. L., Gentile, D. A., Anderson, G. A., & Walsh, D. A. (2010). Television and video game exposure and the development of attention problems. *Official Journal of the American Academy of Pediatrics*, 126, 214-221. doi:10.1542/peds.2009-1508
- Tak, J. A., Bosch, J. D., Begeer, S., & Albrecht, G. (2014). *Handboek psychodiagnostiek voor de hulpverlening aan kinderen en adolescenten*. Utrecht: De Tijdstroom.
- Teddlie, C., & Yu, F. (2007) Mixed methods sampling: A typology with examples. *Journal of Mixed Methods Research*, 1, 77-100. doi:10.1177/2345678906292430
- Teuwen, J., De Grooff, D., & Zaman, B. (2012). Flemish preschoolers online: A mixed method approach to explore online use, preferences and the role of parents and siblings. *Digitale Proceedings: Etmaal van de Communicatiewetenschap*, 1-20. Verkregen via http://www.academia.edu/1221869/Flemish_Preschoolers_Online._A_mixed-method_approach_to_explore_online_use_preferences_and_the_role_of_parents_and_siblings
- Valkenburg, P. M., & Peter, J. (2013). The differential susceptibility to media effectsmodel. *Journal of Communication*, 63, 221-243. doi:10.1111/jcom.12024
- Villani, S. (2001). Impact of media on children and adolescents: A 10-year review of the research. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 40, 392-401. doi:10.1097/00004583-200104000-00007
- Warren, R. (2005). Parental mediation of children's television viewing in low-income families. *Journal of Communication*, 55, 847-863. doi:10.1111/j.1460-2466.2005.tb03026.x
- Yalcin, S. S., Tugrul, B., Nacar, N., Tuncer, M., & Yurdakok, K. (2002). Factors that affect television viewing time in preschool and primary schoolchildren. *Pediatrics International*, 44, 622-627. doi:10.1046/j.1442-200X.2002.01648.x

Logboek

Elke student heeft zich individueel gericht op een eigen deelvraag (inleiding en resultaten):

- Deelvraag 1 (aantal brusjes): Angela
- Deelvraag 2 (geboortepositie): Nienke
- Deelvraag 3 (geslachtssamenstelling): Lotte
- Deelvraag 4 (aantal ouders): Meike

Bij het schrijven van de gezamenlijke thesis heeft iedere student de basis gelegd voor een bepaald onderdeel:

- Inleiding: Meike
- Methode: Nienke
- Resultaten: Lotte
- Conclusie en discussie: Angela

De stukken zijn vervolgens gezamenlijk en door ieder apart nog opnieuw herschreven en aangepast.